

Miasto Plus

1. Wstęp

Dobrze funkcjonujące samorzady są jednym z najważniejszych elementów systemu zapewniającego obywatelom spokojne i dostatnie życie.

Hasło „Miasto Plus” wiele wyjaśnia - nie chcemy zastępować samorządów w ich kompetencjach. Nie chcemy tworzyć dodatkowych instytucji, które wyręczałyby samorzady, w tym i miasta, w roli, jaką pełnią wobec wspólnoty lokalnej. "Plus" w nazwie naszego programu symbolizuje zasadę pomocniczości. Chcemy pomóc samorządowcom, a szczególnie miastom małym i średnim, w tych obszarach, w których łąpią tak zwaną „zadyszkę rozwojową”.

Miasta są istotnym motorem rozwoju kraju - są liderem w wykorzystywaniu nowych trendów zmierzających do poprawy jakości życia ludzi oraz świadczenia wysokiej jakości usług. Dlatego żadne działania polityczne władzy państwowej nie mogą abstrahować od miast. Musimy więc dostrzec ich potencjały i wykorzystać je jako dodatkowy motor w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski.

Metropolie i duże miasta ze względu na posiadane zasoby są predestynowane do tego, aby stwarzać warunki dla rozwoju innowacyjności w gospodarce m. in. poprzez ogromny kapitał ludzki (uczelnie, naukowcy, usługi).

Zasoby miast małych i średnich powinny wystarczyć na rozwijanie bazy gospodarczej w skali województw, ale także do zapewniania przyjaznych warunków do zamieszkania dla osób, u których przywiązanie do lokalności jest silniejsze niż do kosmopolitycznego uroku wielkich miast.

Mimo pewnych walorów, każda z wymienionych grup ośrodków boryka się istotnymi problemami rozwojowymi. Duże miasta i metropolie muszą stawić czoła wyzwaniom przestrzennym i komunikacyjnym, aby na ich terenie mogły nadal powstawać atrakcyjne miejsca pracy, a warunki życia nie stały się nieznośne dla mieszkańców.

Z kolei miasta małe i średnie są najbardziej narażone na konsekwencje depopulacji i w efekcie nawarstwienia się negatywnych zjawisk społecznych. Tutaj ważne jest każde nowe miejsce pracy, a wykluczenie komunikacyjne – zwłaszcza w najmniejszych miejscowościach jest ciągle zjawiskiem powszechnym.

Dlatego stworzyliśmy zarys programu dla miast - MiastoPlus. Zapraszamy do aktywnej jego lektury na stronie miastoplus.info i do zgłaszania własnych propozycji rozwiązań dla swojego miasta. Specjalny formularz dla mieszkańców znajduje się na dole strony. Program, który uwzględni Państwa propozycje zostanie przedstawiony na Konferencji w sejmie 26 września br.

Jednym z proponowanych przez nas rozwiązań jest deglomeracja – na stronie MiastoPlus.info znajduje się także ankieta dla samorządowców, która ułatwi nam przygotowanie propozycji miejsc gdzie potencjalnie można przenieść centralne (a w konsekwencji także regionalne) urzędy.

W ramach naszego programu proponujemy postawić na trzy generalne kierunki rozwoju miast oraz na rozwiązanie problemów, które dotyczą w sposób szczególny trzech typów miast – dużych (ponad 200 tys. mieszkańców oraz wojewódzkich), średnich (50 -200 tys. oraz byłych wojewódzkich) oraz małych.

2. Generalne kierunki rozwoju miast:

a) Inteligentne miasto – Smart City

- Inteligentne zarządzanie ruchem miejskim, co zmniejszy obciążenie miasta transportem.
- Rozwiązania środowiskowe: monitoring środowiskowy, inteligentny monitoring wizyjny.
- Gospodarka obiegu zamkniętego - odzyskiwanie wartości z odpadów.
- Programy edukacyjne dla mieszkańców i samorządowców (większa świadomość przyspieszy rozwój inteligentnych rozwiązań).
- Certyfikowanie miast - zwiększenie przejrzystości funkcjonowania miasta dla mieszkańców (zespół wskaźników w sposób jasny dający obraz funkcjonowanie miasta).
- Cyberbezpieczeństwo - ogólnopolski program wzmacniający bezpieczeństwo samorządów oraz systemów i aplikacji od nich należących.
- Narzędzia komunikacji bezpośredniej pomiędzy samorządami a mieszkańcami (pomysły, zgłaszane problemów, pytania związane z załatwianiem spraw) – wdrożenie rozwiązań AI do automatyzacji.

b) Przyjazne miasto

- Zapanowanie nad chaosem przestrzennym poprzez wsparcie systemowe tworzenia planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących całe obszary miast co pozwoli na docelowe odejście od uznaniowych warunków zabudowy.
- Rozszerzenie programu pilotażowego #StopSmog na wszystkie miasta z listy WHO – najbardziej zanieczyszczonych miast w Polsce a następnie na pozostałe.
- Program modernizacji lokalnych ciepłowni – dziś opalanych głównie paliwami stałymi – na źródła zeroemisyjne.
- Łąki antysmogowe jako POWSZECHNIE stosowane przydrożne mieszanki, zamiast trawy.
- Energia+, który dał już możliwość skorzystania z ulgi podatkowej na zakup i instalację paneli PV w domach jednorodzinnych oraz dla MSP rozszerzona na spółdzielnie mieszkaniowe.
- Fundusz Termomodernizacyjny i Remontów BGK - uruchomienie możliwości dofinansowania instalacji PV na budynkach zbiorowego zamieszkania, budynkach użyteczności publicznej stanowiących własność JST.
- Wsparcie dla pozostałych OZE m.in. geotermia.
- Wsparcie dla małych systemów ciepłowniczych (głównie lokalne ciepłownictwo w miastach do 50 tys. mieszkańców).
- Systemowe narzędzia ułatwiające ściąganie do miast korporacji międzynarodowych, które będą oferowały dobre miejsca pracy, za dobrą płacę.
- Polityka senioralna - centra aktywizacji osób starszych – seniorzy mieszkają we własnych mieszkaniach, zaadaptowanych do ich potrzeb, funkcjonują wraz z osobami młodymi, dnie spędzają - w pobliżu – w centrach aktywizacji.
- Windy (w podwórkach kamienic, przy blokach 4-piętrowych i wyższych).
- Poprawa jakości i dostępności do przestrzeni publicznych, m.in. poprzez wymóg aby deweloper musiał przy realizacji inwestycji zbudować określoną infrastrukturę społeczną i zieloną („lex developer”).
- Budowa wielofunkcyjnych obiektów użyteczności publicznej.

- Ułatwienia dla pracy on-line.
- Zasada odpowiedzialności za finanse samorządowe. Wiele z propozycji rządu pociąga za sobą ogromne koszty dla samorządów. Nie widać tego, bo znajdują się one na samym końcu łańcucha finansowego. Chcemy, aby w procesie opracowywania projektów ustaw na poziomie rządu i parlamentu szczególna uwaga poświęcana była ich skutkom finansowym dla samorządów.

c) Nowe kompetencje miast - Deglomeracja

- Deglomeracja zakłada zapewnienie zrównoważonego rozwoju i atrakcyjności miast małych i średnich, a w konsekwencji zmniejszenie zachodzącego procesu depopulacji i marginalizacji poprzez przenoszenie zakładów pracy oraz lokowanie nowych instytucji poza granicami aglomeracji.
- Lokalizowanie nowo powstających urzędów poza Warszawą oraz przeniesienie tych instytucji, których nowa lokalizacja przyniosłaby wartość dodaną.
- Uporządkowanie struktury organizacyjnej na poziomie urzędów wojewódzkich i ograniczenie dublowania kompetencji z Urzędami Marszałkowskimi.
- Lokalizowanie nowych instytucji samorządowych poza obecnymi miastami wojewódzkimi oraz przenoszenie już istniejących z ośrodków gdzie trafią instytucje centralne.
- Lokowanie Centrów Usług Wspólnych poza Warszawą i odpowiednio poza metropoliami.
- Lokowanie filii i oddziałów jednostek administracji centralnej poza metropoliami.
- Stworzenie indywidualnych profili miast – zdiagnozowanie potencjału miast wraz z stworzeniem indywidualnych kart rozwoju.
- Lokowanie inwestycji sektorowych w Polsce w mniejszych ośrodkach.

3. Kierunki rozwoju miast wynikające z ich wielkości i potencjału

a) Duże miasta:

- Lokalizowanie instytucji centralnych.
- Rozwój transportu publicznego:
  - Preferencje dla infrastruktury transportu szynowego (najbardziej efektywny, i przepustowy), niezawodny, ekologiczny.
  - Zakupy taboru, autobusy (tylko zgodny z normami niskiej emisji, min. Euro 6), tramwaje, trolejbusy.
  - Wprowadzenie obliwu opracowywania przez miasto 'planów mobilności miejskiej', w tym monitoring zmian z systemach transportowych.
  - Wspieranie takich rozwiązań jak carsharing (współdzielenie pojazdu), carpooling (przejazdy razem w kilka osób).
- Zintegrowane, odpowiedzialne planowanie przestrzenne:

- standardy dot. odległości powstającej zabudowy mieszkalnej od istniejącej infrastruktury transportu publicznego (300- 400 m od przystanku komunikacji publicznej),
- #stopSmog, strefy 'zero-emisyjne' w centrach miast
- ulga termomodernizacyjna
- Ukształtowanie, na bazie dużych ośrodków miejskich, sieci współpracy miast (rdzeń systemu gospodarczego).
- Połączenie ośrodków miejskich stanowiących węzły sieci w efektywną (na poziomie co najmniej średnim w skali UE) siecią transportową i teleinformatyczną.
- Dowiązanie do sieci metropolii ośrodków subregionalnych i lokalnych (w celu dania im impulsu rozwojowego).
- Intensywna współpraca ośrodków uniwersyteckich i badawczych oraz znaczne rozszerzenie zasięgu rynku dóbr kultury.

b) Średnie miasta (i były miasta wojewódzkie)

- Lokalizowanie instytucji samorządowych poza obecnymi miastami wojewódzkimi do byłych miast wojewódzkich i miast średnich.
- Lokowanie poza metropoliami Centr Usług Wspólnych.
- Stworzenie indywidualnych profili miast – zdiagnozowanie potencjału miast wraz z stworzeniem indywidualnych kart rozwoju.
- Nowoczesne centra usług biznesowych odzwierciedlające lokalne specjalizacje.
- Stworzenie systemu drogowego opierającego się na wysokiej jakości połączeniach szybkiego ruchu, łączących wszystkie największe miasta, miasta wojewódzkie i większość ośrodków subregionalnych, uwzględniających ich pełne obwodnice.
- Zwiększenie transportu kolejowego w rynku przewozów towarowych i pasażerskich, w przewozach pasażerskich dominować powinny przewozy międzyaglomeracyjne oraz aglomeracyjne, zintegrowane funkcjonalnie i taryfowo z systemami transportu miejskiego
- Podjęcie prac nad racjonalizacją podatku od nieruchomości (w tym powiązanie ze sposobem użytkowania gruntów).
- Współdziałanie miast i gmin w granicach miejskich obszarów funkcjonalnych.
- Koordynacja rozwoju przestrzennego, gospodarki komunalnej i polityki transportowej w całych obszarach aglomeracji miejskich.
- Edukacja powiązana z wymogami rynku pracy (wspieranie szkół kształcących w innowacyjnych zawodach, ważnych dla rozwoju lokalnego i regionalnego).
- Wsparcie w ochronie znajdujących się w granicach miast lasów i jezior (specjalna linia programowa w NFOŚiGW).
- Wsparcie w zagospodarowaniu wód opadowych, w tym małej retencji.
- Uwzględnienie specyfiki miast uzdrowiskowych we wszystkich programach ekologicznych.
- Systemowe wsparcie lokalnej polityki senioralnej, w tym „srebrnej gospodarki”.
- Wsparcie utrzymania żłobków (program Maluch+).
- Polityka rolna musi gwarantować ułatwienia w zakresie lokalizacji inwestycji w miastach (zbędna ochrona tzw. gruntów rolnych w granicach miast).
- Wprowadzenie jednolitego zarządzania drogami i ruchem drogowym w granicach miasta przez burmistrza (z zapewnieniem finansowania przejętych dróg powiatowych, wojewódzkich i krajowych).
- Otwarcie dla miast średnich możliwości uzyskania statusu miasta na prawach powiatu.

c) Małe miasta i miasteczka

5 głównych problemów:

1. Bezrobocie
2. Wykluczenie komunikacyjne
3. Smog
4. Niska jakość przestrzeni publicznej
5. Wyludnianie

Rozwiązania:

1. Strefa Inwestycji
2. Transport zbiorowy
3. #stopsmog#
4. #mobilnecentrumkultury#
5. Centra rekreacji

1. Rozwój gospodarczy kraju oddziałuje zdecydowanie słabiej na rozwój małych miejscowości w porównaniu z większymi ośrodkami. Zgodnie z raportem „Światła Małego Miasta”, który powstał na podstawie badań w 35 miastach poniżej 20 tys. mieszkańców we wszystkich województwach, tylko 16% mieszkańców uważa, że reformy po 1989 roku udały się. Nie jest to przypadek. Realna stopa bezrobocia jest tu dalej na bardzo wysokim poziomie, a problemem nie jest znalezienie dobrej pracy lecz pracy w ogóle. Zgodnie z opracowaniem 13% tu nie pracuje ale wciąż szuka pracy a 24% poddało się lub wybrało ścieżkę socjalną – nie pracuje i nie szuka pracy.

Zgodnie z raportem aż jedna trzecia mieszkańców małych miejscowości poniżej 30 roku życia wyjeżdża do pracy za granicę, mimo że tego nie planuje (5%) a i tak stopa bezrobocia spada bardzo powoli. Aż 28 % mieszkańców chciałoby się wyprowadzić z miasteczek – większość do większego miasta – 52%.

Odpowiedź:

- Strefa Inwestycji
  - należy wspierać tworzenie międzygminnych CUW, lokowanych w małych miejscowościach obejmujących całe obszary funkcjonalne,
  - stworzenie na poziomie kraju wydzielonego programu operacyjnego wspierającego zdegradowane małe miasta,
  - objęcie budownictwa mieszkaniowego z dojściem do prawa własności gwarancjami państwa,
- 2. Niezbędny jest sprawna komunikacja publiczna dowożąca mieszkańców małych ośrodków do zakładów pracy w pobliskich większych ośrodkach. Duże odległości do najbliższego potencjalnego miejsca pracy, ośrodków kultury czy centrów rekreacji powodują powiększanie

się grupy wykluczonych społecznie. Mimo, że liczba samochodów na mieszkańca jest wyższa w małych miejscowościach niż w dużych to struktura ich posiadaczy nie rozwiązuje problemu wykluczenia komunikacyjnego. Znacząca ich liczba przypada na osoby pracujące dorywczo za granicą i ludzi starszych nieaktywnych zawodowo, używanie go jako środka komunikacji jest dla tej społeczności drogie, a dla grupy szukającej zatrudnienia zakup, utrzymanie i koszty paliwa są poza zasięgiem. Problemu bezrobocia w małych miejscowościach nie rozwiążemy bez rozwiązania problemu wykluczenia komunikacyjnego. Zgodnie z raportem ponad ½ pracujących mieszkańców miasteczek dojeżdża do pracy poza miasto, 1/3 z nich dojeżdża w jedną stronę ponad godzinę.

Odpowiedź:

- Świadoma polityka transportowa - zapewnienie komplementarności Funduszu Rozbudowy Dróg Lokalnych i Funduszu Rozwoju Przewozów Autobusowych (likwidacja białych plam w infrastrukturze drogowej)
    - należy wspierać budowę dróg umożliwiających uruchomienie nowych terenów rozwojowych, w tym modernizację dróg na terenach wiejskich w gminach miejsko-wiejskich, a także budowę infrastruktury drogowej i kolejowej dla miast wykluczonych komunikacyjnie
3. Małe miejscowości w największym stopniu borykają się z problemem smogu w okresie grzewczym. Brak systemów centralnego ogrzewania lub niewielkie przestarzałe kotłownie oraz dominująca zabudowa jednorodzinna przy niskich dochodach mieszkańców czyni życie w niewielkich miejscowościach zimą skrajnie niezdrowym. Dotychczasowe projekty zakładające znaczny udział własny mieszkańców w procesie wymiany pieców czy termomodernizacji nie sprawdza się w przypadku rzeszy ubogich mieszkańców małych miast.

Odpowiedź:

- Program „Czyste powietrze” i programy prosumenckie - gminy, powinny zostać uznane za jednego z potencjalnych beneficjentów.
  - #stopsmog# - zróżnicowanie wkładu własnego w ramach wymiany pieców w zależności od wielkości miejscowości.
  - Należy rozwijać program budowy obwodnic miast, zwłaszcza w ciągach dróg krajowych i wojewódzkich, w celu wyeliminowania tranzytu, przede wszystkim pojazdów ciężarowych
4. Niskie budżety małych miejscowości uniemożliwiają praktycznie własne inwestycje bez wsparcia zewnętrznego. Zgodnie z raportem mieszkańcy dostrzegają pozytywną zmianę otoczenia. Miasteczka są bardziej przyjazne, zadbane, funkcjonalne i przyjazne ale jednocześnie nie mają środków na inwestycje w przestrzeń publiczną i wyższą kulturę. Miejscem życia „kulturalnego” jest zwykle miejscowa stacja benzynowa i sklep typu „Żabka”, funkcjonujące, zwykle w starych budynkach, domy kultury przyciągają wąską grupę osób starszych. Zgodnie z badaniem oczekiwanie zmian w tym zakresie jest wśród wszystkich grup wiekowych.

Odpowiedź:

- ułatwienie dostępu do kultury, m.in. poprzez #MobilneCentraKultury,

- dofinansowanie spektaklów/eventów krajowych instytucji kultury w mniejszych ośrodkach

5. Efektem bycia w najgorszej sytuacji społecznej jest największe wyludnianie. Mimo, że statystyki ilości mieszkańców są zawyżone (osoby pracujące i de facto mieszkające poza miasteczkami są tu dalej zameldowane) to pokazują ogromne wyludnienie małych miejscowości. Przyczyn jest bardzo wiele ale jedną z nich jest zgodnie z raportem brak inwestycji „miejskich” – podnoszących status miejscowości – placów, skwerów, placów zabaw, parków, ośrodków kultury. Praktycznie zaginęło tu pojęcie spaceru – wyjście z domu jest tylko związane z konkretnym celem – zakupy, cmentarz, kościół.

Odpowiedź:

- Rewitalizacja zdegradowanych centrów miast -ściste centra małych i średnich miast, często objęte ochroną konserwatorską, powinny być uznane za obligatoryjne OSI w Programie 2020+ oraz w RPO.
- Wprowadzenie programu Mieszkanie komunalne+.
- Program wsparcia centrów rekreacji.
- Dedykowany małym ośrodkom program NFOŚ na tworzenie centrów zieleni w małych miejscowościach.